15 Ιουνίου 2014

Σήμερα «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ της Κυριακής», κυκλοφορεί με αφιέρωμα: Λόγιοι και λογιοσύνη στο Άγιον Όρος

/ Ειδήσεις και Ανακοινώσεις

αφιέρωμα

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
15/06/2014

«ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ»

Γράμματα, τέχνες, αγιότητα

Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος με τον Άγιο Πρόκορο και η αρχή του κατά Ιωάννην Ευαγγελίου. 14ος αιώνας, Κώδικας Κουτλουμουσίου 86.

[Εφημερίδα “Μακεδονία της Κυριακής” Αφιέρωμα: Λόγιοι και λογιοσύνη στο Άγιον Όρος]

Ένα κόσμος γνώσης, αρετής, τέχνης και πνευματικής φιλοκαλίας αναδεικνύεται ο

Άθωνας μέσα στο πέρασμα των αιώνων…

Κείμενα

Οικουμενικός πατριάρχης Βαρθολομαίος

Γιάννης Μπουτάρης

Επιστημονική επιτροπή συνεδρίου

Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους

Συνέντευξη

Φαίδων Χατζηαντωνίου

Επιμέλεια αφιερώματος, συνέντευξη, εισαγωγή Στέλιος Κούκος

skoukos@makthes.gr

Η εισαγωγή του αφιερώματος

Γράμματα, τέχνες, αγιότητα

Αντίθετα από όλες τις άλλες πολιτείες, η δόξα του Αγίου Όρους δεν είναι οι λόγιοι και η λογιοσύνη του. Σε όλες τις άλλες πολιτείες η αίγλη και η δόξα τους είναι οι πνευματικοί τους άνθρωποι, οι διανοητές, οι άνθρωποι των γραμμάτων, οι καλλιτέχνες. Ή τουλάχιστον έτσι θα έπρεπε…

Η δόξα όμως του Αγίου Όρους είναι οι άγιοί του, οι πνευματικά ενάρετοι, χαριτωμένοι και χαρισματούχοι μοναχοί του, οι οποίοι όχι μόνο διανοούνται αλλά πάσχουν, βιώνουν τα θεία. Και η βίωσή τους δεν χρειάζεται ως προαπαιτούμενο κάποια εξειδικευμένη διανοητική μόρφωση ή καλλιέργεια…

Εντούτοις είναι ιδιαίτερα ωραίο πως ανάμεσα στους φιλόθεους αθωνίτες αγίους συμπεριλαμβάνονται πολύ σημαντικοί λόγιοι, εξαίρετες μορφές του πνεύματος και της λογιοσύνης, που σφράγισαν την εποχή τους και σε ορισμένες περιπτώσεις και την κατοπινή ζωή.

Ανάμεσα σ’ αυτούς και ο μέγας φιλόσοφος και θεολόγος αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (1296-1357), που χαρακτηρίζεται και ως θαυματουργός. Έχει ξεπεράσει δηλαδή την επικράτεια του νοός και του λόγου και κινείται στη σφαίρα του “όπου γαρ βούλεται θεός νικάται φύσεως τάξις”! Ο

συμπολιούχος της Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος Παλαμάς αναδείχτηκε η κορυφαία θεολογική προσωπικότητα των ησυχαστών στην έριδα με τους αντιησυχαστές και τον καλαβρό μοναχό Βαρλαάμ. Και η θεολογία του, που θεωρείται ανακεφαλαίωση της όλης εκκλησιαστικής εμπειρίας και του βιώματος, παραμένει πάντα επίκαιρη.

Και πριν περάσουμε στους χλευαστικά αποκληθέντες κολλυβάδες, πάμε να συναντήσουμε μια προσωπικότητα "προικισμένη με ιδιαίτερη ευφυΐα", τον Όσιο Θεόφιλο τον Παντοκρατορινό (1470/80-1548), κάτοχο ανώτερης παιδείας, που ήταν ο σημαντικότερος γραφέας κωδίκων στο Όρος τον 16ο αιώνα. Τι όμορφο που έχει αποκληθεί και Μυροβλύτης, και μπορείς να σκέφτεσαι πως το χέρι του γραφέα αυτού μυρόβλησε!

Και να που, όπως ήθελε ο Πλάτων, η γνώση επιτέλους συναντά την αρετή. Και να που ο νους συναντά την καρδιά και καθοδηγεί τη συγκίνηση. Και αυτή η συν-κίνηση δεν είναι μονομερής και μόνο προς τον Θεό, αλλά και προς τον άνθρωπο. Προφανώς ένας τέτοιος άνθρωπος αποτελεί νησίδα ειρήνης, ευλογίας, εξανθρωπισμού και εξαγιασμού της κοινωνίας.

Όσο για τους "κολλυβάδες", μοιάζει κι αυτοί να αποτελούν ένα αντίστοιχο ρεύμα ή κίνημα προς τους ησυχαστές, καθώς επίσης επαναδιατυπώνουν στην εποχή τους την ορθόδοξη εκκλησιαστική παράδοση. Σημαντικότεροι ίσως εκπρόσωποί τους οι άγιοι Νικόδημος Αγιορείτης και Μακάριος Νοταράς, μητροπολίτης Κορίνθου, οι οποίοι με ένα εκτενές συγγραφικό και εκδοτικό επίτευγμα έφεραν τη "Φιλοκαλική αναγέννηση" σε όλη τη Βαλκανική αλλά και στη Ρωσία. Παιδιά τους ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης αλλά και ο Θεσσαλονικιός Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης.

Αλλά οι αγιορείτες λόγιοι δεν εμφανίζονται αίφνης τον 14ο αιώνα με τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά. Ο πρώην πανεπιστημιακός δάσκαλος στο πανεπιστήμιο της Κωνσταντινούπολης, Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης, θα βάλει τα πρώτα θεμέλια για να υψωθεί το πρώτο μεγάλο μοναστηριακό συγκρότημα στον Άθωνα, θα θέσει τις αντίστοιχες πνευματικές βάσεις για την ίδρυση του κοινοβιακού μοναχισμού στο Άγιο Όρος και συγχρόνως ο ίδιος θα γίνει γενάρχης των λογίων, της λογιοσύνης αλλά και της αγιοσύνης του Άθωνα.

Σ' αυτή τη χορεία των λογίων και λογίων αγίων της αθωνικής πολιτείας, βέβαια, δεν συγκαταλέγονται μόνο βυζαντινοί, ρωμιοί μοναχοί, αλλά και Ίβηρες (Γεωργιανοί), Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Ρώσοι… Όλοι αυτοί κατά τη θητεία τους στον Άθω έγιναν ταυτόχρονα ευεργέτες, καθοδηγητές και ιεραπόστολοι του έθνους τους με μεταφράσεις από τα έργα των πατέρων της εκκλησίας, την υμνογραφία, τα λοιπά λειτουργικά βιβλία αλλά άλλες νεότερες συγγραφές.

Προφανώς όμως όλοι αυτοί, Έλληνες και “ξένοι”, δεν αποτελούν μοναχά εθνικά κλέη και δόξες φυλετικές, αλλά δόξα, αγλάισμα και εγκαλλώπισμα της οικουμένης, αφού μετέθεσαν τον νου τους και άνοιξαν την καρδιά τους από κάθε τι εγωιστικό που τους στενεύει τον κόσμο και τα ευρύτερα σύνορά τους.

Η Αγιορειτική Εστία του δήμου Θεσσαλονίκης μάς έδωσε την ευκαιρία να εμβαθύνουμε στην ξεχωριστή αυτή αγιορείτικη πτυχή και να επισκεφθούμε έναν ολόκληρο πνευματικό κόσμο, που με τις προσωπικότητές του, τους αγίους του, του συγγραφείς, τους ποιητές του, τη βιβλιοπαραγωγή του, τις βιβλιοθήκες του αλλά και την Αθωνιάδα του πανεπιστήμονα Ευγένιου Βούλγαρη εν πολλοίς αναδεικνύουν το Άγιο Όρος ως το ευρύτερο και ανώτερο πανεπιστημιακό καθίδρυμα των ορθόδοξων λαών. Η συμβολή του δε στην αναγέννηση και την απελευθέρωση της Ελλάδας ήταν καθοριστική.

Ο κατάλογος της έκθεσης της Αγιορειτικής Εστίας με τίτλο “Λόγιοι και λογιοσύνη στο Άγιον Όρος” είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικός.

Πηγή: agioritikesmnimes.blogspot.gr